Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry **www.sakl.fi**
Finlands Yrkesfiskarförbund FYFF rf **sakl@sakl.fi**

Lapinjärvi 13.10.2023

Eduskunta
Maa- ja metsätalousvaliokunta

Viite HE 41/2023 vp.

Valtion talousarvio vuodelle 2024 – luonnonvaratalous/kalatalous

Suomen Ammattikalastajaliitto (SAKL) antaa seuraavan lausunnon otsikkoasiasta.

1. Yleistä

Kotimaisen kaupallisesti pyydetyn kalan osuus kokonaiskulutuksesta on noin 8 %, ja vähittäiskaupassa oleva kala on pääosin tuotua. Tällä hetkellä rekisteröityjä I luokan kaupallisia kalastajia merialueella on 387 ja sisävesillä 314 (tilanne 12/2022). Todellisuudessa kaupallista kalastusta pääelinkeinoa harjoittavien määrä on pienempi. Merialueella alle 200 yksikköä vastaa pääosasta saaliista.

Rannikko- ja avomerikalastuksen tilanne on vaikea, kun taas sisävesikalastuksen tilanne on jonkun verran parempi. EU-komission ehdotus vuoden 2024 kalastusmahdollisuuksiksi oli katastrofaalinen silakan ja lohen kalastuksen kannalta ja **23.–24.10. pidettävän kalastusneuvoston tulokset ovat täysin ratkaisevia kalaelinkeinon kannalta**. Mikäli pahin skenaario toteutuu, tarvitaan myös uusia tukitoimia valtiovallan taholta ja tähän on suunnattava talousarviovaroja.

Energiakustannukset ovat merkittävä osa kalastusyritysten kustannusrakennetta ja siksi alusten ja veneitten energiatalouteen olisi kiinnitettävä erityistä huomiota. Polttoaineita koskevilla uusilla veroratkaisuilla (EU-säädöksillä tai kansallisesti) ei tule lisätä kalastusyritysten kustannuksia.

Ammattikalastuksen toimintamahdollisuuksia, **myös osana kotimaista huoltovarmuutta**, tulisi erityisesti tässä maailmanpoliittisessa tilanteessa parantaa. Valitettavasti tilanne on pidemmän aikaa ollut päinvastainen, kaupallisen kalastuksen toimintakenttää on jatkuvasti kavennettu ja myös byrokratiaa lisätty. Luonnonvarakeskus teki maa- ja metsätalousministeriön toimeksiantona selvityksen kalan huoltovarmuuden nykytilasta ja kehitysmahdollisuuksista ja raportti luovutettiin tammikuussa 2023. Raportissa on esitetty kehittämisehdotuksia ja ministeriön tulisi mahdollisimman pian toimeenpanna ehdotukset soveltuvin osin.

2. Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelma

Valtioneuvosto on kesällä 2021 hyväksynyt **Kotimaisen kalan edistämisohjelman**. Ohjelma on hyvin kunnianhimoinen ja tavoitteena on kotimaisen kalan kulutuksen tuplaaminen vuoteen 2035 mennessä. Vaikka tavoite sellaisenaan on epärealistinen, on suunta (= lisääminen) kannatettava. **Tavoitteen osittainenkin saavuttaminen vaatii suuria muutoksia 2010-luvulta alkaen harjoitettuun kalastus- ja ympäristöpolitiikkaan**. Valitettavasti ei vielä viime hallituskauden aikana ollut merkkejä siitä, että edistämisohjelma olisi tuottanut tai olisi tuottamassa varsinaisia tuloksia.

Ohjelman heikkoutena on, että se paneutuu pääosin kalan kulutuksen lisäämiseen, ja kalaraaka-aineen tuotannon turvaaminen on jäänyt taka-alalle. Eli mistä saadaan kotimaista kalaa kulutuksen tyydyttämiseksi? **On huolehdittava siitä, että kalastuksen perusedellytykset ovat kunnossa ja että meillä Suomessa on kalastusyrittäjiä myös jatkossa**. Kalanjalostuksella on pääsääntöisesti puute kotimaisesta luonnonkalasta. Tilanne on merkillinen ja kansantalouden kannalta valitettava: kotimaisen pyydetyn kalan kysyntä lisääntyy, mutta tuotantoedellytyksiä ei ole saatu sellaiseen kuntoon siten, että kysyntään pystyttäisiin vastaamaan.

Pääministeri Petter Orpon hallitusohjelma jatkaa kotimaisen kalan edistämisohjelmaa, mikä on myönteinen asia. SAKL pitää hallitusohjelman kirjauksia ammattikalastuksesta ja elinkeinokalataloudesta hyvinä ja kannatettavina. **Keskeistä on, että Kotimaisen kalan edistämisohjelman toimeenpanoa tehostetaan** – sanoista tekoihin!

SAKL painottaa, ettei tule tehdä päätöksiä, jotka vievät kehitystä päinvastaiseen suuntaan. Jokaista ammattikalastusta koskevaa päätöstä on katsottava Kotimaisen kalan edistämisohjelman tavoitteiden näkökulmasta!

Vahinkoeläinten (hylje ja merimetso) hallintatoimiin luvataan hallitusohjelmassa parannuksia – lupaukset on myös nyt lopulta lunastettava.

3. Suomen EMKVR-ohjelma ja byrokratia

EU:n komissio hyväksyi elokuussa 2022vuosien 2021–2027 Euroopan meri-, vesiviljely- ja kalatalousrahaston (EMKVR) Suomen ohjelman. Tukimahdollisuudet (mm. investointien osalta) kaupalliselle kalastukselle ovat valitettavasti rajalliset ja esimerkiksi toimet kalastuslaivaston kehittämiseksi ja ajan tasalle saattamiseksi vaatisivat lisätoimia. Näyttää siltä, että EU:n uuden rahastoasetuksen ja Suomen ohjelman soveltaminen alkaa täydellä teholla vasta vuonna 2024 aikana. Talousarvioesitykseen on varattu tarkoitukseen määräraha.

EU-komission 21.2.2023 antaman tiedonannon mukaan visiona on, että viimeistään vuoteen 2050 mennessä EU:n kalastus- ja vesiviljelyalan on oltava kestävä, taloudellisesti kannattava ja maailmanlaajuinen esimerkki hyvästä hallintotavasta, jolla on neutraali CO2 -jalanjälki. Suomen kansallisena tavoitteena on vähentää hiilidioksiinipäästöt 60 % vuoteen 2030 ja olla hiilineutraaleja vuonna 2035.

Korkeat polttoaineiden hinnat ovat myös herättäneet keskustelua ja huolta kalastuselinkeinon piirissä.

Vastatakseen ajankohtaiseen energiakeskusteluun, Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry on tehnyt esiselvityksen kalastusaluksien vähänpäästöisistä energiaratkaisuista. Esiselvityksen tarkoituksena oli tutkia, minkälaisia mahdollisuuksia on suomalaisissa kalastusaluksissa käyttää sähköä tai vaihtoehtoisia polttoaineita. Lähtökohtana oli kartoittaa aluksien nykytilanne, miettiä mahdollisia ratkaisuja, joilla tulevaisuuden alukset voisivat olla energiatehokkaampia, sekä selvittää mikä on teknologian kehitysaste tänä päivänä.

Suomalaisen kalastusaluslaivaston pienuus ja etenkin ikä tuo mukanaan erittäin suuren haasteen ja kalastusyrittäjien korkea keski-ikä vaikuttaa mahdollisuuksiin tulevaisuuden investointeihin.

Vaikka esiselvityksessä todetaan, että nykyisten kalastusyrittäjien mahdollisuudet tehdä suuria investointeja uuteen energiatekniikkaan ovat hyvin rajoitettuja, kehitys päästöttömään energiankäyttöön on pakko toteuttaa myös kalataloudessa. Jotta kalastusyrittäjillä olisi mahdollisuuksia sopeutua uusiin vaatimuksiin, tulisi mahdollisimman nopeasti aloittaa laajempi elinkeinon jatkuvuuden turvaavien ratkaisujen kehitystyö millä ylläpidetään Suomen huoltovarmuutta ja kotimaisen kalan tarjontaa.

Liiton kantana on myös, että energiasiirtymä vaati merkittäviä muutoksia EU:n tukilainsäädäntöön (EMKVR laivastoa koskevat tukiehdot) **ja laivaston kapasiteettia koskeviin sääntöihin**.

Byrokratian vähentäminen ei ole edennyt, päinvastoin. Tuore EU:n valvonta-asetuksen muutos sisältää uusia valvontatoimia, jotka lisäävät yrittäjien kustannuksia ja työtaakkaa. Tulossa oleva lisäsääntely kohdistuu erityisesti rannikkokalastukseen.

EMKVR:n ohjelman onnistunut ja tehokas soveltaminen voi parantaa kalastuselinkeinon edellytyksiä. Monet asiat ovat kuitenkin kiinni kansallisesta päätöksenteosta ja kalastuspoliittisista ratkaisuista, kuten 2016 voimaan astuneen kansallisen kalastuslain ja sen perusteella annetun kalastusasetuksen toimeenpanosta sekä muusta kalastuslainsäädännöstä, esimerkiksi kansallisen YKP-lain soveltamisesta ja kulloisestakin lohiasetuksesta. **Kalastuslainsäädännössä ja sen toimeenpanossa on turvattava kaupallisen kalastuksen toimintaedellytykset**.

4. Meriluontoa on puolustettava merituulivoimarakentamisessa

Suomessa edistetään poliittisesti vahvasti merituulivoiman rakentamista. Viimeiset merelliset erämaamme ollaan ottamassa laajamittaisen teollisen toiminnan käyttöön, suurimmaksi osaksi isojen ulkomaisten toimijoiden hyödyksi. Tällainen ympäristön muuttaminen tulee vaikuttamaan meriluonnon tilaan, kalakantoihin, lintuihin sekä kalastukseen. Tila toimia otetaan pysyvästi pois kalastukselta.

Hallinto on lopultakin heräämässä tilanteeseen, mutta valitettavasti aika myöhään. **Hallinnon on nyt tehostettava toimiaan meriluonnon ja kalastuselinkeinon intressien puolustamisessa YVA- ja lupaprosessien aikana.**

5. Hylje ja merimetso

Harmaahylkeen ja merimetson kasvaneet kannat heikentävät ammattikalastuksen toimintaedellytyksiä ja etenkin hylje on suurin yksittäinen ammattikalastuksen toimintaan rannikolla vaikuttava tekijä. Näiden kysymysten osalta ei valitettavasti ole saatu konkreettista parannusta aikaan viime vuosien aikana. EMKR toimintaohjelmakauden (2014–2020) aikana korvattavaksi tuli ainoastaan hylkeiden ja merimetsojen saalille aiheuttamat vahingot, ja yhä suurempi osa vahingoista jäi yrittäjien vastuulle. Kalastusvakuutusjärjestelmä korvaa ainoastaan osittain hylkeiden pyydyksille aiheuttamat vahingot. Uuden kauden (2021–2027) korvausmenettelystä ei tällä hetkellä ole tarkkaa tietoa. Tämä korostaa entisestään hylkeen ja merimetson kannansäätelyn tärkeyttä. **Hyljekanta on lisännyt kalakantojen niin kutsuttua luonnollista kuolevuutta ja tämä näkyy esimerkiksi siikakantojen kehityksessä** (Luke syyskuu 2021).

Maa- ja metsätalousministeriö on jo vuonna 2018 käynnistänyt **hyljekantojen hoitosuunnitelman päivittämisen**, mutta suunnitelma ei vieläkään ole valmistunut (lokakuu 2023) monista kiirehtimispyynnöistä huolimatta. Päivitetty suunnitelma (luonnos) ehtii jo vanhentua ennen kuin se edes on hyväksytty.

Merimetso-ongelman suhteen ei ole saatu merkittäviä toimia aikaan. Merimetsojen aiheuttamien vahinkojen korvaaminen kalastukselle on vielä ratkaisematta. Asian selvittely käynnistyi Luken kenttätöinä vasta vuoden 2023 aikana ja tuloksia saadaan vasta alkuvuonna 2024.

6. Yksityiskohtaiset esitykset

Yksityiskohtien osalta esitämme seuraavaa:

Hylje ja merimetso, saimaan norpan suojelu

- maa- ja metsätalousministeriön hyljekantojen hoitosuunnitelman päivitys on saatava lopulta valmiiksi;
- on syytä ryhtyä toimiin metsästyksen ja erityisesti vahinkoeläinten poistamisen tehostamiseksi ja on vältettävä kaikki toimia, jotka estävät metsästyksen harjoittamista, esimerkiksi perustamalla uusia suojelu- ja metsästyskieltoalueita pitkin rannikkoa. Itämeren norpan metsästysmääriä on lisättävä;
- kaupalliselle kalastukselle ja kalankasvatukselle vahinkoja aiheuttavien halliurosten poistamisesta aiheutuviin kustannuksiin annetun valtioneuvoston asetuksen (184/2020) voimassaoloa on jatkettava;
- kaupallisen kalastuksen vakuutustukea on 2010-luvulla heikennetty huomattavasti (1328/2016), jonka seurauksena yhä suurempi osa hylkeiden aiheuttamista kalastusvälinevahingoista jäänyt kalastajien maksettavaksi. Määräraha ja tuki olisi palautettava aikaisemmalle tasolle;
- saimaannorpan suojelusta aiheutuvien taloudellisten vahinkojen korvaamiseen kaupallisille kalastajille on varattava riittävä määräraha. Esitetty määräraha (80 000 euroa) on riittämätön;
- merimetsokanta aiheuttaa ongelmia käytännön kalastukselle ja vaikuttaa merkittävästi kaupallisesti tärkeisiin kalakantoihin. Merimetsokannan rajoitustoimiin olisi ryhdyttävä heti.

SAKL:n tiedotus- ja kehittämistoiminta (30.40.51)

- kalastuselinkeinon itse harjoittamaan elinkeinokalatalouden edistämistoimintaan tulisi varata määräraha ko. momentilta. Suomen Ammattikalastajaliitto on ainoa valtakunnallinen ammattikalastajien ja kalastuselinkeinon järjestö maassamme. Määräraha on erityisen tärkeä tilanteessa, missä elinkeinon toimintaan liittyvät paineet ovat suuret.
- esitämme, että eduskunta osoittaa 100.000 euron määrärahan vuoden 2024 talousarviossa.

Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry

Kim Jordas
toimitusjohtaja
kalastusneuvos

Liite. Ammattikalastusta tilannetta kuvaavia dioja. Tilastotiedot, lähde: Luke.

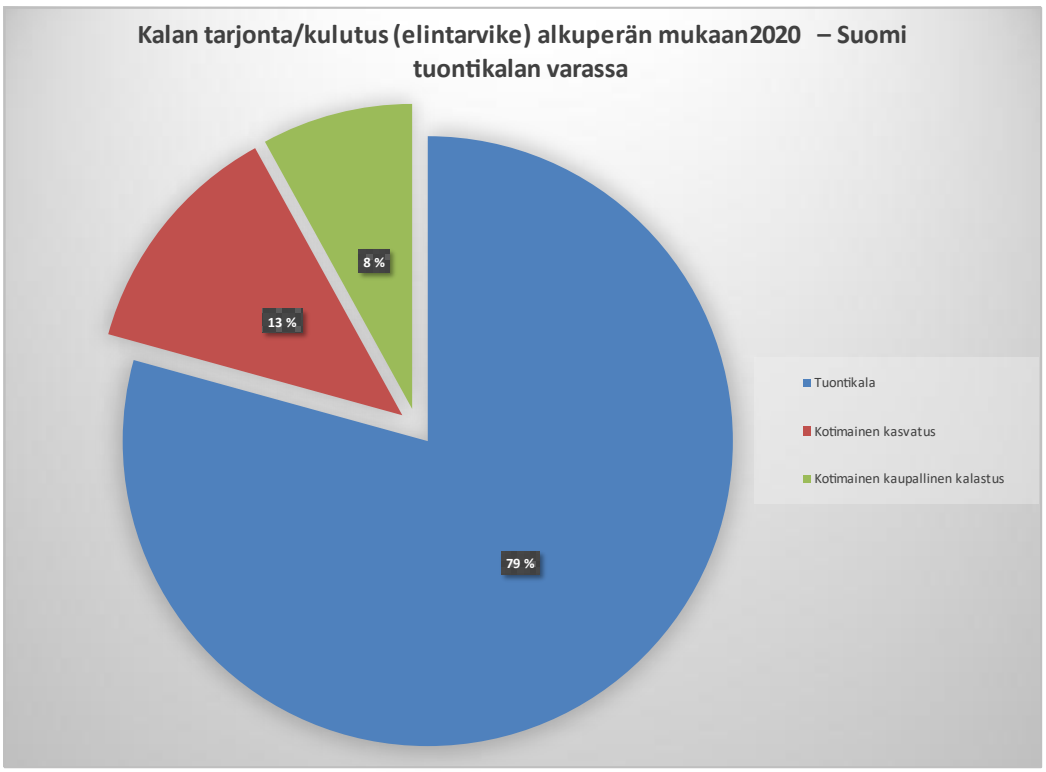
Kaupallisen kalastuksen mahdollisuudet ja haasteet

Mahdollisuudet

- Suomalaisella kalalla on kysyntää niin kotimaassa kuin kansainvälisillä markkinoilla
- On kalavaroja, osaamista kalan ylös saamiseksi sekä myös infraa kalan jalostamiseksi

Keskeiset haasteet

- Mistä jatkossa kotimaista luonnonkalaa kauppaan ja ravintoloihin? Tuottajat loppumassa!
- Yrittäjien määrän vähentyminen, korkea keski-ikä (59 vuotta), suuri määrä toimijoita poistuu lähivuosina, paljon osaamista häviää
- Marginaalinen elinkeino (hallinnollisesti ja poliittisesti), hajallaan oleva tuotanto, korkeat yksikkökustannukset
- Kannattavuus heikkoa, rekrytointi vähäistä
- Toimintatilan (=käytettävissä olevat kalastusalueet) kutistuminen, kalastusoikeuksien saamisen vaikeus
- Vahinkoeläimet, merihylkeet ja merimetso (vaikutukset kalakantoihin, saalis- ja pyydysvahingot)
- Suuret vaihtelut kalastuskiintiöissä, koskee erityisesti silakan ja kilohailin kalastusta
- Epävarmuutta aiheuttavat säätelytoimet/säädökset
- Lisääntyvä byrokratia (EU ja kansallinen taso)
- Itämeren ja sisävesien tila (rehevöityminen, ilmastonmuutos, vierasaineet)

Kotimainen kala tekee hyvää. Ammattikalastaja palvelee kuluttajaa.

Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry
Finlands Yrkesfiskarförbund FYFF rf

www.sakl.fi
sakl@sakl.fi

Ammattikalastaja elää merestä ja järvistä

Tietoa suomalaisesta ammattikalastuksesta 2022 (12/2022)

Päätoimiset kaupalliset kalastajat (ammattikalastajat)

Sivutoimiset kaupalliset kalastajat

Päätoimisia (ryhmä I) kaupallisia kalastajia on
701

Merialueella 387
Sisävesillä 314
Keski-ikä 50,1 vuotta
(Melan asiakkaat)

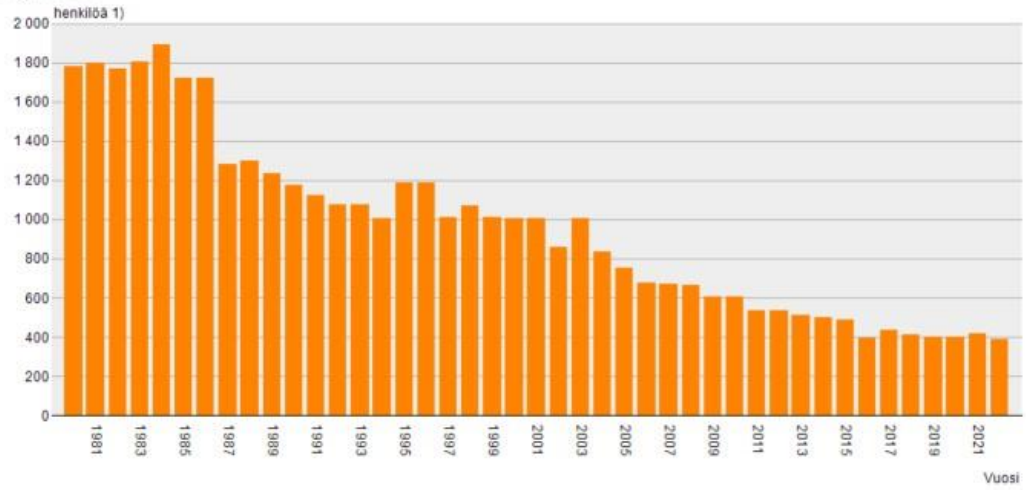

Sivutoimisia (ryhmä II) kaupallisia kalastajia on
2 729

Merialueella 1 749
Sisävesillä 980

Ammattikalastajien (ryhmä I) määrä vähentynyt voimakkaasti merialueella

Merialueen rekisteröidyt kaupalliset kalastajat muuttujina Vuosi. YHTEENSÄ (ELY-keskus), Ryhmä 1.

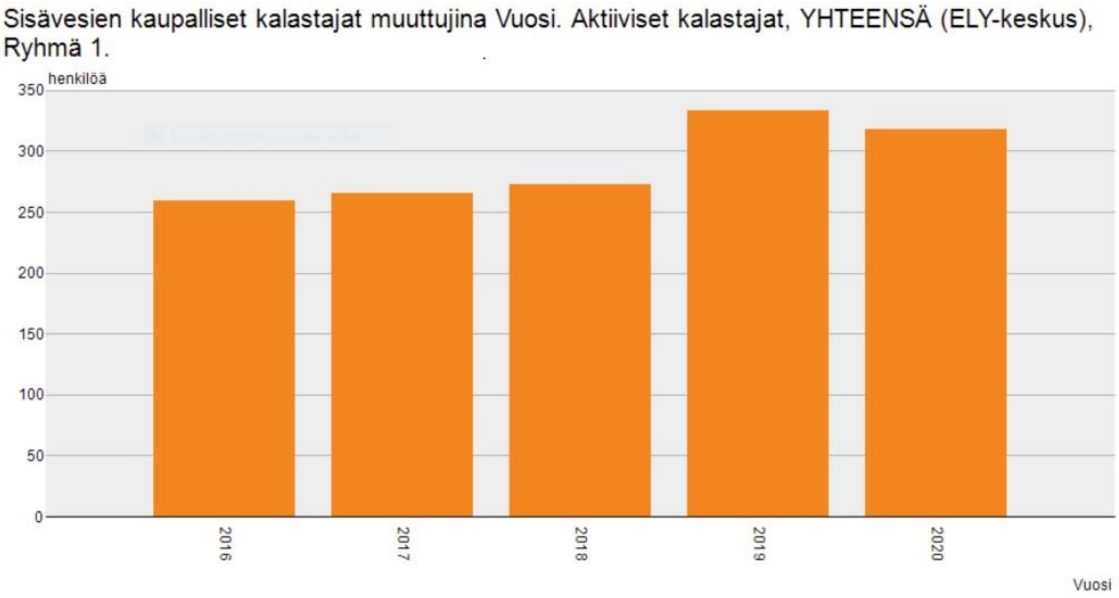

Kotimainen kala tekee hyvää. Ammattikalastaja palvelee kuluttajaa.

Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry
Finlands Yrkesfiskarförbund FYFF rf

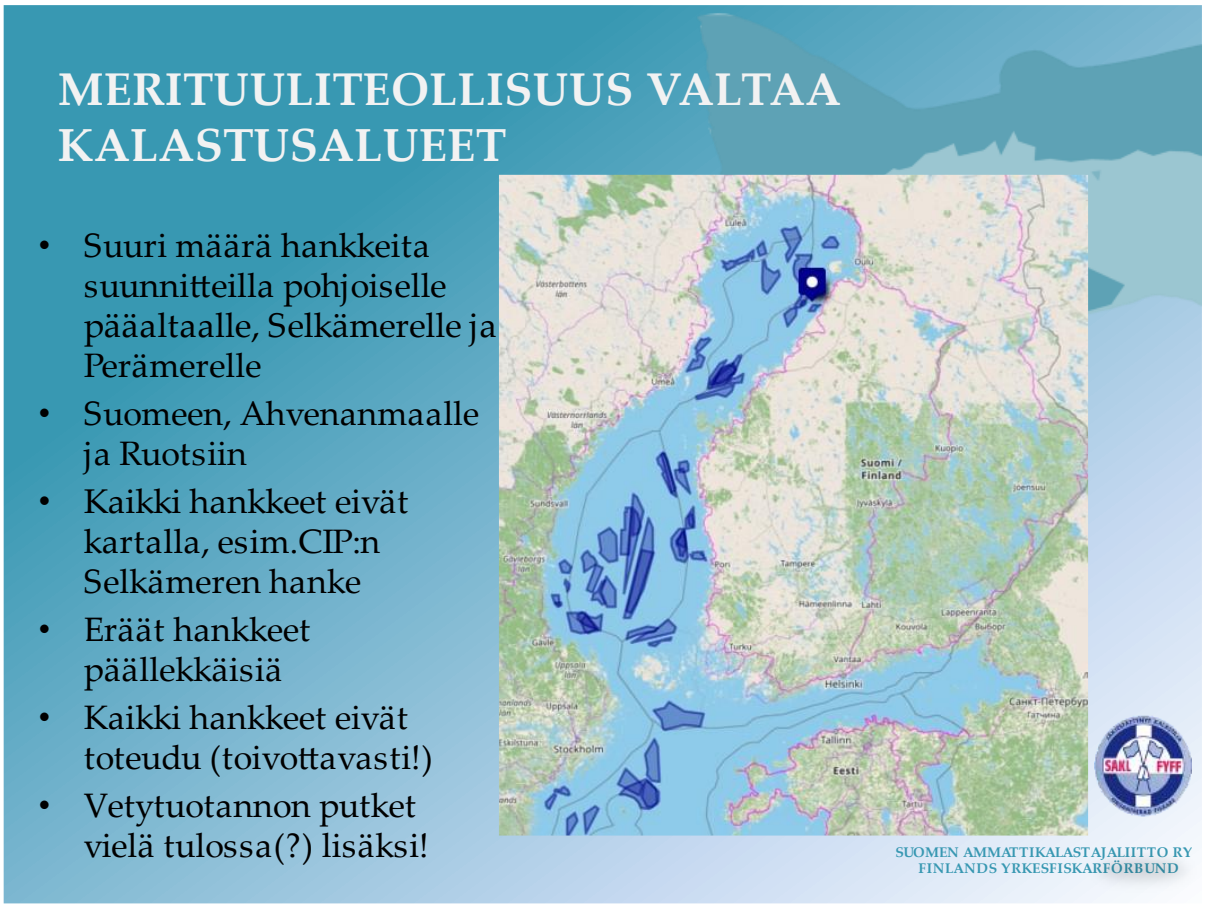
www.sakl.fi
sakl@sakl.fi

Sisävesien ammattikalastajien (ryhmä I) määrä ollut kasvussa

Kotimainen kala tekee hyvää. Ammattikalastaja palvelee kuluttajaa.

Suunnitteilla olevat merituulivoimapuistot Suomen lähialueilla (Suomi ja Ruotsi), epävirallinen kartta. Katso lisää https://sakl.fi/merituulivoima-suomessa/

Kotimainen kala tekee hyvää. Ammattikalastaja palvelee kuluttajaa.